

Kunnskapsdepartementet
POSTBOKS 8119 Dep
0032 Oslo

Oslo, 1. november 2007
Ref. 442.3 HCN

NOU 2007:6 Formål for framtida - høring

Det vises til departementets høringsbrev av 19. juni 2007.

Human-Etisk Forbund mener at fellesverdier, ikke livssynspartikulære verdier, bør være grunnlaget for våre fellesskapsinstitusjoner. Derfor bør formålsparagrafene for barnehage og skole utformes på basis av sentrale fellesverdier. Dette må være tydelige og konkrete verdier uten referanse til noen spesielle livssyn eller til en kulturarv. Menneskerettighetene er i dag uttrykk for de mest universelle fellesverdier vi har. Utvalgets konsensusforslag tilfredsstillende ikke disse kravene fullt ut.

Vurderinger

Hovedpoeng

Human-Etisk Forbund mener at fellesverdier, ikke livssynspartikulære verdier, bør være grunnlaget for våre fellesskapsinstitusjoner. Derfor bør formålsparagrafene for barnehage og skole utformes på basis av sentrale fellesverdier, slik primærforslaget til utvalgets flertall skisserer (NOU 2007:6 side 21-22). Dette må være tydelige og konkrete verdier uten referanse til noen spesielle livssyn eller til en kulturarv.

Menneskerettighetene er i dag uttrykk for de mest universelle fellesverdier vi har. Utvalgets konsensusforslag tilfredsstillende ikke disse kravene fullt ut når det først henvises til kristen og humanistisk tradisjon, dernest til ulike religioner og livssyn, og til slutt til menneskerettighetene. Human-Etisk Forbund mener at det holder å forankre fellesverdiene i menneskerettighetene, og foreslår derfor å fjerne de øvrige henvisningene.

De øvrige delene av konsensusforslagene er gode. Forbundet er særlig fornøyd med at forslagene ikke innbefatter formuleringer som bygger opp under forestillingen om at barn er bærere av spesifikke livssyn. Livssynsmessig oppdragelse er foreldrenes ansvar, og i barnehage og skole må barna få undersøke livets store spørsmål uten å bli "dyttet" i en spesiell retning.

Menneskerettslige verdier og livssynstilknytning

NOU 2007:6 gir en god oversikt over de menneskerettslige forpliktelser Norge har, og vi stiller oss bak at formålet skal utformes i tråd med menneskerettslige krav. Utvalget slår fast (side 19) at formålene skal være forankret i menneskerettslige verdier og være retningsgivende for at menneskerettighetene etterlevs i barnehagen og grunnopplæringen. Dette er særskilt viktig i lys av uttalelsen til FNs menneskerettighetskomité i 2004 og dommen fra Den europeisk menneskerettighetsdomstolen i 2007 (KRL-saken).

Human-Etisk Forbund mener imidlertid at utvalgets konsensusforslag ikke tilfredsstillende disse kravene fullt ut når det først henvises til kristen og humanistisk tradisjon, dernest til ulike religioner og livssyn, og til slutt til menneskerettighetene. Konsensusforslaget fremhever nettopp *én* religion/tradisjon, og gir inntrykk av at denne har et sterkere "eierskap" til de nevnte verdier og idealer. Det er verdiene og idealene i seg selv som er viktige, ikke hvem som eier dem mest. Derfor bør alle henvisninger til konkrete livssyn bort.

I mandatet til Bostadutvalget bes utvalget om å "klargjøre de allmenne verdiene som binder nasjonen sammen i et fellesskap". Disse verdiene er allmenne fordi de ikke eies av et spesielt livssyn. Human-Etisk Forbund ser på menneskerettighetene som uttrykk for de mest allmenne verdiene vi mennesker har klart å enes om. Under utformingen av FNs menneskerettighetserklæring var det nettopp et viktig poeng å ikke knytte denne til et spesielt livssyn.

Overlappende konsensus er et sentralt begrep i arbeidet med fellesskapsverdier og menneskerettigheter. Tanken er at menneskerettighetene er universelle moralske prinsipper som alle livssynstradisjoner lar seg forplikte av, og at det er opp til representantene for den enkelte tradisjon å begrunne disse moralske prinsippene i egen tradisjon. Hele menneskerettighetssystemet hviler på en slik forutsetning. Forbundet mener derfor at det er tilstrekkelig å forankre formålene og fellesverdiene i menneskerettighetene. Det sikrer at ingen livssyn gis forrang, og harmonerer best med våre folkerettslige forpliktelser.

Human-Etisk Forbund savner også skolens forpliktelse til å respektere og fremme menneskerettighetene som normsett. I forslagene er de bare knyttet til et utvalg av de menneskerettslige verdiene, og den kanskje mest fundamentale verdien er ikke eksplisitt nevnt; menneskeverdet. Prinsippet om alle menneskers iboende og like verdighet. Det er kanskje den mest universelle av alle verdier.

Human-Etisk Forbund vil også påpeke at pluralisme og mangfold mangler som egen verdi, og noe barnehage og skole skal fremme.

Tydelighet

Formålene med barnehage og skole må være så tydelige at de både kan inspirere og navigeres etter i det daglige arbeidet. Det gjelder både for de ansatte, barn og foreldre. Forbundet mener at konsensusforslaget *uten* henvisning til et spesielt livssyn delvis er av en slik karakter. Verdiene og idealene blir da mer håndgripelige og konkrete, men uten at de er entydige.

Vi vil særlig fremheve at formuleringen "*slik disse verdiene kommer til uttrykk i kristen og humanistisk tradisjon, i de ulike religioner og livssyn*", er svært uklar. Innebærer for eksempel kristen tradisjon også kristen tro? Er det en muslimsk forståelse av likeverd som skal gjelde for muslimer, og en humanistisk som skal gjelde for humanister? Forbundet ser ingen grunn til å bringe slike uklarheter inn i en formålsparagraf.

Merkelapper som kristen og humanistisk er så flertydige at de ikke fungerer i formålsparagrafer. De mangslungne og uensartede tradisjonene som skjuler seg bak begrepene kristen og humanistisk, egner seg bedre som studieobjekter i de ulike skolefagene. Det er gjennom læringsarbeidet i skolen barn og unge skal tilegne seg innsikt i disse tradisjonene. Tilsvarende er henvisningen til ulike religioner tilslørende og utydeliggjørende.

Vennlig hilsen

Åse Kleveland
styreleder